

10 Aralık 2019

İnsan Hakları Günü!

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin kabul edilmişinin 71. yılındayız. Bu yıl da İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nde belirtildiği gibi barış, adalet, eşitlik, özgürlük ve insan onurunun korunmasını ve bunları güvence altına alacak demokrasi mücadelesi verilmesini savunmaya devam ediyoruz.

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin hazırlanması, Birleşmiş Milletler (BM) bünyesinde, 29 Nisan 1946 tarihinde, İnsan Hakları Komisyonu'nun kurulmasıyla başlamıştır. Komisyonca hazırlanan bir Giriş ve 30 maddeden oluşan İnsan hakları Evrensel Bildirgesi, 10 Aralık 1948 günü Fransa'nın başkenti Paris'te toplanan BM Genel Kurulu'nda kabul ve ilan edilmiştir. Türkiye, Evrensel Bildirge'yi, 27 Mayıs 1949 tarihli Resmi Gazete'de yayınlarak yürürlüğe koymuştur.

Evrensel Bildirge 500'den fazla dile çevrilmiştir. Bu özelliği ile de en çok dile çevrilen insan hakları belgesi olma özelliğini taşır. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, 4 Aralık 1950 tarihinde gerçekleştirdiği toplantıda, 423 (V) sayılı kararıyla "10 Aralık" gününü, "İnsan Hakları Günü" olarak ilan etmiştir.

Birleşmiş Milletler, barış, insan hakları ve demokrasi ideallerine dayalı uluslararası bir sistem oluşturma hedefiyle inşa edilmesine karşın maalesef bu ideallerin çok gerisinde kalmıştır. Evrensel Bildirge'de yer alan hak ve özgürlüklere dayalı uluslararası bir düzen hâlâ kurulamamıştır. Birleşmiş Milletler örgütü de, varoluş gerekçesiyle çelişir biçimde, hak ihlallerinin başlıca sebebi olan savaşları ve iç savaşları önlemede/sonlandırmada, mülteci krizlerine müdahalede, küresel çapta doğal ve kültürel mirasın korunmasında, yoksullukla ve adaletsizlikle mücadelede, başta kadınlara yönelik olmak üzere her türlü ayrımcılığı sonlandırmada yeterince etkin olamamaktadır.

Gelinen aşamada güçlü devletlerin bir araya gelerek oluşturduğu askeri ve ekonomik birliktelikler, insanların hak ve özgürlüklerini kullanmalarının önünde birer engele dönüşmüştür. Özellikle devletlerin demokrasi ve hukuk taahhüdünden giderek uzaklaşmaları insanlığın en önemli kazanımlarından birisi olan insan haklarının, hem bir referans sistemi hem de bir denetim mekanizması olarak zayıflamasına yol açmıştır. Tüm bu olumsuzlukların karşısında Şili'den Lübnan'a, İran'dan Hong Kong'a dünyanın her yerinde halklar özgürlük, adalet, eşitlik ve insan hakları talepleriyle itirazlarını yükseltmektedirler. Devletlerin ve hükümetlerin bu itirazlara yanıtı ise şiddetin her türünü sistematikleştirip yaygınlaştırma ve hayatın tek gerçeği olarak toplumlara dayatma şeklinde olmaktadır. Dünyanın yaşamakta olduğu bu ağır kriz karşısında insan haklarını savunmak ve kurucu rolünü canlandırmak en asli görevimizdir.

Bu kriz hali maalesef Türkiye'de de tüm yoğunluğu ve ağırlığı ile yaşanmaktadır. Ülke, 2016 yılından bu yana önce doğrudan, 19 Temmuz 2018 tarihinde itibaren de resmen kaldırıldığı söylense de yapılan pek çok düzenleme ile kalıcılık/süreklilik kazandırılan bir OHAL rejimi ile yönetilmektedir. Bu durum/süreç, siyasal iktidarın gücünü sınırlandıran anayasacılık ilkesinin terkedilmesine, böylece hem hukukun hem de kurumların baskıcı rejimin birer "aracı" haline getirilerek keyfiyetin ve belirsizliğin kamusal alana hakim

kılınmasına yol açmıştır. Kurumlarımız tarafından bu yıl 16.'sı yapılan Türkiye İnsan Hakları Hareketi Konferansı'nda da ifade edildiği gibi "Yeni rejimin bir yönetim tekniği olarak belirsizlik yaratma gücü, günlük hayattan yüksek siyasete kadar her alanda hukuki, siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel bir çöküşe yol açmaktadır. Çünkü, belirsizlik rejimi sadece bir hukuki öngörülemeslik hali değil, kişilerin kendi belirlenimlerinin de sürekli tehdit altında olduğu bir korku iklimidir. Bu tür bir iklim, bir yandan toplumun üyeleri arasındaki 'güvensiz' bir ilişkiye yol açtığı için müşterek bağların çözülmesine neden olmuş, diğer yandan da bireylerin idare edenlerle ilişkisini beklentisel itaat olarak adlandırabileceğimiz bir uyma, hatta emredenin neyi emredeceğini düşünerek ona göre eyleme pratiğine dönüştürmüştür. Ayrıca belirsizlik rejimi içinde kurumların da aşınmasıyla beraber hak ihlalleriyle mücadele alanını daraltmak anlamına gelen cezasızlık yaygınlaşarak yeniden üretilmiş ve neredeyse bir kural haline getirilmiştir."

Bu kısa değerlendirmelerin ardından 2019 yılında Türkiye'de çeşitli hak kategorilerinde gerçekleşen ihlallere bakarsak;

KALICILAŞAN OHAL

OHAL uygulaması 19 Temmuz 2018 itibariyle sona ermiş ise de Cumhurbaşkanı tarafından 31 Temmuz 2018 günü onaylanarak yürürlüğe giren 7145 sayılı "Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Karamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" ile OHAL, tüm sonuçlarıyla birlikte kalıcı hale getirilmiş oldu. Bu düzenlemelerin başlıcaları gözaltı sürelerinin yaygın olarak 12 gün boyunca uygulanması, valilerin neredeyse istisnasız olarak basın açıklamaları ile toplantı ve gösterileri yasaklaması, kamu kurumlarının kamu görevlilerini ihraç işlemlerini sürdürmesidir. OHAL'in ağır sonuç ve etkileri her geçen gün giderek artan biçimde toplumsal yaşam üzerinde hissedilmektedir. Yaklaşık yüz kırk bine yakın insanı etkileyen OHAL karar ve işlemlerini incelemek üzere kurulan komisyonun ağır işleyişi ve aldığı yetersiz kararlar ile OHAL sonuçlarının kalıcı etkisi daha da artmaktadır. OHAL İşlemleri İnceleme Komisyonu'nun 25 Ekim 2019 tarihinde yaptığı duyuru ile OHAL kapsamında yayımlanan KHK'lar ile **125.678'i kamu görevinden çıkarma** olmak üzere toplam **131.922 işlem gerçekleştirildiğini belirtmektedir. Bu işlemlerden 2.761'i kurum/kuruluş kapatma işlemidir.** Komisyona yapılan başvuru sayısı **126.200'dür.** Komisyon **8.100'ü kabul, 83.900'ü ret** olmak **toplam 92.000 başvuru hakkında karara varmıştır.**

Öte yandan OHAL döneminde çıkarılan 668 sayılı KHK'nın 3. maddesinin (d) bendi ile tutukluların avukatları ile görüşmelerine Cumhuriyet Savcısı'nın kararıyla kısıtlama getirilebileceği düzenlemesi yapılmıştı. OHAL kalktıktan sonra da bu tür kısıtlayıcı uygulamalara devam edildi. Ancak Anayasa Mahkemesi'nin 29 Kasım 2019 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan 24.07.2019 tarihli 2018/73 E, 2019/65 K sayılı kararı ile bu tür düzenlemelerden olan 5275 sayılı İnfaz Kanunu'nun 59. maddesinin (5) ve (10) numaralı fıkralarında düzenlenen, "Görüşmelerin teknik cihazla sesli veya görüntülü olarak kaydedilmesi, tutuklu ile avukatın yaptığı görüşmeleri izlemek amacıyla görevli bulundurulması, tutuklunun avukatına veya avukatın tutukluya verdiği belge veya belge örnekleri, dosyalar ve aralarındaki konuşmalara ilişkin tuttukları kayıtlara el konulması" hükümleri iptal edilmiştir.

YAŞAM HAKKI

Siyasal iktidarın ülke içinde ve dışında şiddeti esas alan politikaları yine 2019 yılında yaşanan yaşam hakkı ihlallerinin başlıca sebebinin oluşturmaktadır. Öte yandan yaşam hakkı ihlalleri, sadece devletin güvenlik güçleri tarafından gerçekleştirilen ihlaller ile sınırlı değildir. Üçüncü kişiler tarafından gerçekleştirilen fakat devletin, "önleme ve koruma" yükümlülüğünü yerine getirmeyerek neden olduğu ihlalleri de kapsamaktadır.

İHD ve TİHV Dokümantasyon Merkezi'nin verilerine göre 2019 yılının ilk 11 ayında;

- Kolluk güçlerinin yargısız infazı, dur ihtarına uyulmadığı gerekçesiyle veya rastgele ateş açması sonucu 10 kişi yaşamını yitirmiş, 4 kişi de yaralanmıştır.

- Silahlı çatışmalar nedeniyle en az 97 güvenlik görevlisi (88 asker, 7 polis, 2 korucu), 362 militan, 30 sivil olmak üzere toplam 489 yaşamını yitirmiştir. Bu dönemde en az 154 asker, 13 polis ve 7 korucu, 38 sivil olmak üzere toplam 212 kişi ise yaralanmıştır.
- Güvenlik güçlerine ait zırhlı araçların çarpması sonucu en az 2 kişi yaşamını yitirmiş, 2 kişi de yaralanmıştır.
- Mayın ve sahipsiz bomba vb. patlaması sonucu 3 kişi yaşamını yitirmiş, 3 kişi de yaralanmıştır.
- Cezaevlerinde hastalık, intihar, şiddet vb. çeşitli gerekçelerle en az 38 kişi yaşamını yitirmiş, 5 kişi de yaralanmıştır.
- Zorunlu ya da muvazzaf olarak askerlik görevini yaparken en az 17 kişi şüpheli bir şekilde yaşamını yitirmiş, 6 kişi de yaralanmıştır.
- İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Meclisi'nin verilerine göre iş kazaları/cinayetleri sonucu Türkiye'de 2019 yılının ilk 11 ayında en az 1606 işçi yaşamını yitirmiştir.
- 2019 yılının ilk 11 ayında ise en az 305 kadın erkek şiddeti sonucu öldürülmüştür.

Yine TİHV Dokümantasyon Merkezi'nin verilerine göre 2019 yılında, Türkiye'nin Suriye'nin kuzey doğusuna yönelik başlattığı askeri hareket sırasında, sınır hattında bulunan ilçelere havan mermisi vb. patlayıcıların isabet etmesi sonucu en az 19 sivil yaşamını yitirmiş, 132 sivil de yaralanmıştır. Bu süreçte en az 17 asker yaşamını yitirmiş, 33 asker de yaralanmıştır. Askeri hareket nedeniyle Suriye'de kaç silahlı militanın ve Türkiye'nin desteklediği paramiliter gruplardan kaç kişinin yaşamını yitirdiği konusunda sağlıklı veriler bulunmamaktadır.

Suriye tarafında ise Suriye İnsan Hakları Gözlemevi (SOHR), İnsan Hakları İzleme Örgütü (HRW), Uluslararası Af Örgütü (AI) gibi örgütlerin tespitine göre aralarında Suriye Gelecek Partisi Genel Sekreteri Hevrin Khalaf ile 2 gazetecinin de bulunduğu onlarca sivil öldürülmüş ve çok sayıda kişi de yaralanmıştır. Özellikle paramiliter grupların sivil yerleşim yerlerine yönelik saldırıları devam etmekte olup en son Tel Rifat bölgesinde bulunan bir yerleşim yerine yapılan havanlı saldırıda 8'i çocuk 10 sivil yaşamını yitirmiş, 20'nin üzerinde kişi de yaralanmıştır.

Cenevre merkezli BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği (OHCHR) Türkiye'nin Suriye'nin kuzeyinde başlattığı harekate dair yaptığı açıklamada, Türkiye'nin destek verdiği silahlı gruplar tarafından gerçekleştirilen sivillere yönelik infazlardan Türkiye'nin sorumlu tutulabileceğine dikkat çekti ve önleme yükümlülüğünü hatırlattı.

İŞKENCE ve diğer KÖTÜ MUAMELE

Son yıllarda, kişileri cezalandırmaya ve/veya yıldırmaya ve/veya otorite kurmaya yönelik ve/veya ceza soruşturmasının (itiraf almak veya bilgi edinmek/"delil toplamak" amaçlı) bir aracı olarak işkence ve diğer kötü muamele uygulamalarının büyük artış gösterdiğine işaret eden ciddi ve geniş alana yansıyan tespitler ve iddialar bulunmaktadır. Resmi gözaltı merkezlerinde, resmi olmayan gözaltı yerlerinde, sokakta, cezaevlerinde hemen her yerde işkence uygulamaları, yanı sıra toplantı ve gösterilerde güvenlik güçlerinin "işkence" düzeyine ulaşan "aşırı ve orantısız güç kullanarak müdahalesi" yaygınlaşmıştır. Ayrıca, toplumun farklı kesimlerinde iktidarın kontrolünü ve baskısını arttırmak, dehşet ve korku yaymak amacı ile işkencenin ve diğer kötü muamele biçimlerinin uygulandığına tanık olunmaktadır.

- Türkiye İnsan Hakları Vakfı'na (TİHV) 2019 yılının ilk 11 ayında işkence ve diğer kötü muameleye maruz kaldığı iddiasıyla toplam 840 kişi başvurmuştur. Başvuranların 422'si aynı yıl içinde işkence ve kötü muamele gördüklerini belirtmişlerdir.
- İnsan Hakları Derneği'nin (İHD) verilerine göre ise 2019 yılının ilk 11 ayında gözaltında ve gözaltı dışındaki yerlerde işkence ve diğer kötü muameleye uğradığını iddia eden kişi sayısı 830'dur.

- Ülke genelindeki barışçıl toplantı ve gösteriler sırasında güvenlik güçleri tarafından toplantı ve gösteride bulunma hakkını kullanan kişilere yönelik “aşırı ve orantısız güç” kullanımının işkence ve diğer kötü muamele düzeyine ulaştığına dair çok sayıda kanıt bulunmaktadır. Özel olarak Ankara’daki Yüksel Caddesinde bulunan İnsan Hakları Heykelinin önünde her gün en az iki kere yapılan barışçıl gösterilere yapılan polis müdahaleleri ülke genelinde bu tür “aşırı ve orantısız güç” kullanımının örneklerinden sadece bir tanesidir. Yine İHD verilerine göre 2019 yılında 962 toplantı ve gösteriye müdahale edilmiştir. 2886 kişi bu müdahalelerde kaba dayak ve kötü muameleye maruz kaldıklarını iddia etmişlerdir.

- 2019 yılında 7 zorla kaçırma vakası tespit edilmiş ve bunlardan 6’sının ailesi İHD’ye başvuru almıştır. Bu başvurulardan 5’i Birleşmiş Milletler Zorla veya İrade Dışı Kaybetmeler Çalışma Grubu’na yapılan başvuruları takiben bulunmuşlardır. Diğer kişinin akıbeti ise halen bilinmemektedir. Bulunan kişilerin işkence ve kötü muameleye maruz kaldıkları anlaşılmıştır.

İşkencenin önlenmesinde önemli rolü olan ancak yıllardır uygulamada büyük ölçüde ihmal edilen usul güvenceleri, OHAL sürecinde KHK’lar ile yapılan yasal düzenlemeler sonucu önemli ölçüde tahrip olmuştur. Bu yasal düzenlemelere de dayalı olarak, kişiye gözaltı hakkında bilgilendirme, üçüncü taraflara bilgi verme, avukata erişim, hekime erişim, uygun ortamlarda uygun muayenelerin gerçekleştirilmesi ve usulüne uygun raporların düzenlenmesi, hukukilik denetimi için süratle yargısal makama başvurulabilme, gözaltı kayıtlarının düzgün tutulması, bağımsız izlemelerin mümkün olması başlıklarında toplanabilecek usul güvencelerinin son dönemde büyük ölçüde ortadan kaldırıldığını ve bu konuda bütünüyle keyfi bir ortam yaratıldığını ifade etmek mümkündür.

İşkencenin önlenmesinde etkili ve önemli bir araç olan ‘Ulusal Önleme Mekanizması’nın işlevlerini yerine getirmek üzere yetkilendirilmiş olan Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu’na (TİHEK) yönelik eleştirilerimize zeminin oluşturan sorunlarda 2019 yılı itibarıyla da hiçbir değişiklik olmamıştır. TİHEK’i Paris Prensipleri ve OPCAT ilkelerine uyumlu hale getirecek hiç bir adım atılmamıştır. Bu ilkelerin en başında gelen işlevsel ve mali bağımsızlık sorunları çözülmemiştir. Kurumun yayımladığı ziyaret raporlarında ise ilke ve yöntem hataları bulunmaktadır. 2019 yılında yayımlanan bu raporlardan alıkoyma yerlerine yapılan önleyici ziyaretlerin, asgari standartlara sahip olmadığı, ziyaretlerin yalnızca şekli olarak yerine getirildiğine yönelik izlenimimiz devam etmiştir.

Cezasızlık hâlâ işkence ile mücadelede en önemli engeldir. Faillere hiç soruşturma açılmaması, açılan soruşturmanın kovuşturmaya dönüşmemesi, dava açılan vakalarda işkence yerine daha az cezayı gerektiren suçlardan iddianame düzenlenmesi, sanıklara hiç ceza verilmemesi ya da işkence ve bireysel suçlar kapsamında kamu görevi dışında eziyet suçu kapsamına alınarak cezalar verilmesi ve cezaların ertelenmesi gibi nedenlerle cezasızlık olgusu işkence yapılmasını mümkün kılan en temel unsurlardan birisi olarak hala karşımızda durmaktadır. Adalet Bakanlığı, Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü tarafından 2019 yılında yayınlanan ‘2018 Adli İstatistik’ verilerine göre söz konusu yıl içinde TCK’nın 94. ve 96. maddelerdeki işkence ve eziyet suçlarından 2196 kişi hakkında soruşturma açılmış, 1035 kişi hakkında kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiş, 766 kişiye dava açılmış ve 395 kişi hakkında ise başkaca kararlar verilmiştir. Görüldüğü gibi resmi istatistiklerde bile işkence ve eziyet suçundaki soruşturma ve dava sayılarında ciddi artış söz konusudur.

Öte yandan, ‘kamu görevlisine direnme’ suçunu oluşturan TCK’nın 265. maddesinin de bulunduğu ‘kamu idaresinin güvenliğine ve işleyişine karşı suçlar’dan dolayı 2018 yılında 163.032 kişi hakkında soruşturma açılmış, bunlardan 48.064’ü hakkında dava açılmıştır. OHAL ortamında ve kolluk şiddetinin zirveye ulaştığı koşullarda işkence ile direnme suçundan açılan davalar arasında bu denli yüksek bir farkın olması cezasızlığın boyutlarını ve sistematik bir politika olarak sürdürüldüğünü açıkça göstermektedir.

Öte yandan, Avrupa İşkencenin ve İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesi'nin (CPT) 29 Ağustos-6 Eylül 2016 tarihlerinde Türkiye'ye gerçekleştirdiği "özel amaçlı/ad-hoc" ziyareti sırasında yaptığı gözlem ve tespitler hakkında tamamlanmış raporun yayınlanmasına hükümet tarafından hâlâ izin verilmemesi Türkiye'deki işkence sorunu ile ilgili bir başka göstergedir. Ayrıca CPT'nin Mayıs 2019'daki Türkiye ziyareti ile ilgili rapor da henüz açıklanmamıştır.

İHD'ye yapılan başvurulara ve basındaki haberlere göre, son dönemlerde başta İstanbul, Ankara, Diyarbakır ve İzmir olmak üzere pek çok ilde üniversite öğrencileri, gazeteciler ve aktivistler başta olmak üzere çok sayıda kişi kayıt dışı ifadeye zorlandı, baskı ve tehdit yöntemleriyle ajanlaştırılmaya çalışıldı, bunu kabul etmeyenlerden bazıları örgüt üyeliği" iddiasıyla tutuklandı ya da kaçırılarak bir süre sonra çeşitli işkence ve kötü muamelelere maruz kaldıktan sonra bırakıldı. Ajanlaştırma iddiasıyla İHD Genel Merkezi ve şubelerine 2019 yılı içinde toplam 71 başvuru yapılmıştır. Basına yansıyan haberlerde ise 79 vaka tespit edilmiştir.

CEZAEVLERİ

Adalet Bakanlığı verilerine göre 31 Aralık 2002 tarihinde yani AKP iktidara geldiğinde Türkiye cezaevlerinde 59.429 mahpus bulunmakta idi.

Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürü'nün TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu'na açıkladığı verilere göre 15 Kasım 2019 tarihi itibarıyla 355 ceza infaz kurumunda toplam 286 bin 500 tutuklu ve hükümlü bulunmaktadır. 11 bin civarında tutuklu ve hükümlünün kadın olduğu ifade edilmiş, kesin tutuklu ve hükümlü sayıları verilmemiştir. Cezaevlerinde 3 bin 100 çocuk hükümlü ve tutuklu bulunurken, 780 çocuk ise anneleri ile birlikte cezaevlerinde kalmaktadır.

Bunun dışında denetimli serbestlik tedbirine tabi kişi sayısı Ekim 2019 itibarı ile 238 bin 365 kişidir. Ayrıca tutuklama kararı verilmeyip adli kontrol kararı ile serbest bırakılan kişi sayısı Ekim 2019 itibarı ile 478 bin 867'dir.

Uzunca bir zamandır hükmen tutuklu dediğimiz, yani cezası onanmamış kişilerin sayısı ise verilmemektedir. Ne yazık ki TÜİK verileri de bir yıl geriden gelmektedir. Bu veriler bile durumun ciddiyetini yansıtacak niteliktedir. TÜİK tarafından 5 Aralık 2019 tarihinde yapılan son açıklamaya göre 31 Aralık 2018 tarihi itibarıyla ceza infaz kurumlarında bulunan kişi sayısı, bir önceki yıla oranla %14 artarak 264 bin 842 olmuştur. Bir başka önemli veri de yıl içinde hapisanelere giren ve tahliye edilen kişilerin sayılarıdır. TÜİK verilerine göre 2018 yılı içinde ceza infaz kurumlarına 266 bin 889 kişinin giriş kaydı yapılırken aynı dönemde 215 bin 170 kişinin de çıkış kaydı yapılmıştır. Bu yüksek sayıdaki sirkülasyon hapisanelerde bulunan hükümlü ve tutuklu sayısının görünenden çok daha yüksek olduğuna işaret etmektedir.

Adalet Bakanlığı mevcut 355 ceza ve infaz kurumunun toplam kapasitesini 220 bin 230 kişi olarak belirtmektedir. Bu durumda cezaevlerinde kapasite fazlası yaklaşık 66 bin tutuklunun ve hükümlünün bulunduğu anlaşılmaktadır. Bu da cezaevlerinin fiziksel koşullarının daha da kötüleşmesine ve hak mahrumiyetlerinde ciddi bir artışa yol açmaktadır.

Diğer taraftan OHAL ilanı ile birlikte cezaevlerindeki işkence ve diğer kötü muamele uygulamalarında büyük bir artış görülmektedir:

Cezaevlerinde çeşitli gerekçelerle (çıplak arama, kelepçeli muayene, ayakta tek mil vererek sayım uygulamalarına itiraz gibi) girişte ve sonrasında devam eden kaba dayak, siyasi suçlardan tutuklananların "terörist" olarak yaftalanması ve bu gerekçeyle şiddete maruz kalmaları, her türden keyfi muamele ve keyfi disiplin cezaları, hücre cezaları, sürgün ve sevk uygulamaları yakın tarihte görülmedik boyutlara ulaşmıştır.

2000 yılından bu yana uygulanmakta olan ve tutuklu ve hükümlülerin fiziksel ve psikolojik bütünlüklerinin ciddi şekilde zarar görmesine neden olan tek kişi ya da küçük grup izolasyon/tecrit uygulamaları ağırlaşarak yaygınlaşan bir sorundur. Bir kez daha Avrupa İşkencenin ve İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesi'nin (CPT) "Tutukevlerindeki mahkumların günün makul bir kısmını (sekiz saat veya daha fazla) hücreleri dışında, belirli amacı olan ve değişen faaliyetler yaparak geçirmeleri hedeflenmelidir. Doğal olarak, hüküm giymiş mahkumların bulunduğu kurumlardaki programlar daha da uygun olmalıdır" şeklinde ifade edilen standart ilkesine yer vermekte yarar olacaktır. Buna karşın Adalet Bakanlığı'nın 10 tutuklu ve hükümlünün haftada 10 saat bir araya gelerek sosyalleşmesini öngören 22 Ocak 2007 tarihli genelgesi (45/1) bile yürürlükte olmakla birlikte uygulanmamaktadır.

Sağlık hizmetine erişimin kısıtlanması, cezaevi reviri ziyaret hakkının reddedilmesi, Adli Tıp Kurumu'na, adliyeye ve hastaneye götürülürken, muayene ve hastane yatışı sırasında kelepçe takılması dâhil kötü muamele uygulamaları, mahpusların sağlık sorunlarının zamanında ve etkili bir şekilde çözülmemesi, uzun bir süredir devam eden bir başka sorun alanıdır. Özellikle son dönemde tedavilerini zorlukla sürdüren mahpusların büyük bir çoğunluğunun başka cezaevlerine sürgün edilmesi sağlık hizmetine erişim hakkına önemli ölçüde zarar vermiştir.

Cezaevleri ile ilgili bir diğer önemli konu da hasta mahpuslardır. İHD'nin Nisan 2019'da yayınlanan raporundaki verilerine göre hapisanelerde 457'si ağır olmak üzere 1334 hasta mahpus bulunmaktadır. Bu sayının artmasından endişe etmekteyiz. Bu kişilerin sağlık hizmetine erişiminde önemli sorunları olmasının yanı sıra bağımsız ve nitelikli değerlendirmelere dayalı tıbbi değerlendirme raporu almaları önünde de Adli Tıp Kurumu'nun bağımsız olmaması dâhil, ciddi sorunlar bulunmaktadır.

Halkların Demokratik Partisi (HDP) Hakkari milletvekili ve Demokratik Tolum Kongresi (DTK) Eş Başkanı Leyla Güven'in 7 Kasım 2018 tarihinde Diyarbakır E Tipi Cezaevi'nde, Abdullah Öcalan üzerindeki tecridin kaldırılması talebiyle başladığı süresiz dönüşsüz açlık grevine cezaevlerinden 3 bin 200 kişi katıldı. 30 Nisan 2019 tarihinde 15 mahpus, 10 Mayıs 2019 tarihinde ise 15 mahpus açlık grevini ölüm orucuna çevirdi. Abdullah Öcalan üzerindeki tecridin kaldırılması talebiyle Tekirdağ Cezaevi'nde Zülküf Gezen, Gebze Kadın Cezaevi'nde Ayten Beçet, Oltu T Tipi Kapalı Cezaevi'nde Zehra Sağlam, Mardin E Tipi Kapalı Cezaevi'nde Medya Çınar, Elazığ Cezaevi'nde Mahsum Pamay, İzmir Şakran Kapalı Cezaevi'nde bulunan Yonca Akici ve Osmaniye Cezaevi'nde Sıraç Yüksek isimli mahpuslar cezaevinde hayatlarına son verdiler. Açlık grevleri 26 Mayıs 2019 tarihinde son bulmuştur. İmrallı Hapishanesi'nde tutulan Abdullah Öcalan ve diğer 3 mahpus, avukatları ve aile bireyleri ile en son 7 Ağustos 2019 tarihinde görüşmüş ve o tarihten beri görüşmeler durdurularak tecrit yeniden devreye konulmuştur.

KÜRT SORUNU

Kürt meselesinin barışçıl ve demokratik çözümüne yönelik esas olarak iktidar tarafından içtenlikli, bütünlüklü adımların atılmaması, yanı sıra Ortadoğu'daki gelişmelerin de etkisi ile 7 Haziran 2015 Genel Seçimleri'nin hemen ardından başlayan silahlı çatışma ortamı halen sürmekte ve başta yaşam hakkı olmak üzere ağır ve ciddi insan hakları ihlallerine yol açmaktadır. Bizler, Kürt sorununun her zaman demokratik ve barışçıl çözümünü savunduk. Bunda ısrarlıyız. O nedenle, çatışmaların hemen şimdi durmasını istiyoruz. Çatışmasızlık ortamının tesisi ile birlikte çatışmasızlık halinin yaşanan olumsuzluklardan da hareketle tahkim edilmiş bir hale getirilerek güçlendirilmesi, izlenmesi ve toplumsal barışın sağlanabilmesi için tüm tarafların içtenlikli, etkin programlar geliştirmesi gerekmektedir.

2015 - 2016 yıllarında yoğun biçimde uygulanan, uygulandığı il ve ilçelerde yaşadığı bilinen en az 1,8 milyondan fazla kişinin en temel yaşam ve sağlık haklarının ihlâl edilmesine yol açan, Avrupa Hukuk Yoluyla Demokrasi Komisyonu (Venedik Komisyonu) ve Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiseri'nin raporlarında gerek iç gerekse uluslararası hukuk açısından yasal dayanağının bulunmadığı açıkça

belirtilen 'aralıksız/günboyu süren sokağa çıkma yasakları' daha kısa süreli ve küçük ölçekli de olsa tüm olumsuzlukları ile birlikte 2019 yılında da sürmüştür. TİHV Dokümantasyon Merkezi tarafından 16 Ağustos 2015'ten 1 Temmuz 2019 tarihine kadar geçen süre içerisinde **toplam 11 il ve en az 51 ilçede tespit edilebilen en az 369 resmi sokağa çıkma yasağı ilanı** gerçekleştirilmiştir. 2019'da 18 kez sokağa çıkma yasağı ilan edilmiştir. Aylarca süren "süreklili sokağa çıkma yasakları" sonucunda yaklaşık olarak 1 milyon 809 bin kişinin kasıtlı olarak "keyfi bir biçimde özgürlüğünden mahrum bırakıldığı" belirtilmelidir. Devletin tamamen kontrolü altında bulunan bölgelerde ikamet eden kişiler temel haklarından ve özgürlüklerinden mahrum bırakılmışlardır ve bu kişilerin su, yiyecek ve sağlık hizmetleri gibi temel ihtiyaçlara erişimleri uzun süreli olarak yasaklanmıştır. Bu "süreklili sokağa çıkma yasağı" uygulaması kişilerin bireysel ya da toplu olarak şiddetli acı ve duygusal ıstırap dâhil olmak üzere zarar görmesi itibarıyla, halihazırda ciddi boyutlara ulaşmış olan işkencenin ve diğer kötü muamelelerin yasaklanması kapsamında değerlendirilmelidir. 31 Temmuz 2018 tarihinde yürürlüğe giren 7145 sayılı kanun ile 5442 sayılı kanunun 11. maddesine eklemeler yapılarak valilere 15 gün boyunca sokağa çıkma yasağı ilan etme gibi kişilerin kentlere giriş ve çıkışlarını engelleyici yetkiler verilmiştir.

31 Mart 2019 yerel seçim sonuçları özellikle Türkiye'nin batısında ayırım gözetmeksizin yurttaşların büyük çoğunluğunun nefret söyleminin etkisine girmediğini, ayırmacı ve ötekileştirici dili reddettiğini ortaya koymuştur. Cumhur İttifakı'nı oluşturan AKP ve MHP'nin Kürt sorununda izledikleri savaş politikaları onay bulmamış ve büyük kentlerde yerel seçimleri kaybetmişlerdir. Türkiye seçmeni sandıkta birleşerek barış ve demokrasi mesajı vermiştir. Siyasi iktidarın yerel seçim sonuçlarını doğru okuması ve biran önce yeni bir barış sürecinin inşa edilmesi noktasında adım atması beklenirken, seçim öncesinde ima edilen müdahalelerin hayata geçirilmesi ile karşı karşıya kalınmıştır. Seçimlerin hemen ardından seçilmiş belediye başkanı, belediye eş başkanı, il genel meclisi üyesi ve belediye meclisi üyelerinden 61 kişiye KHK'lı oldukları gerekçesiyle mazbataları verilmemiş, HDP'li 5 belediye meclisi üyesi ile 2 il genel meclisi üyesi de bu süreçte tutuklanmıştır. 19 Ağustos 2019 tarihinde sabahın erken saatlerinde ise İçişleri Bakanlığı kararı ile HDP'li Diyarbakır, Mardin ve Van büyükşehir belediye başkanlarının görevden alındığını ve onların yerine aynı illerin valilerinin görevlendirildiğine dair açıklama yapılmıştır. HDP'nin 20 Kasım 2019 tarihinde açıkladığı Kayyım Raporu'na göre 19 Ağustos ile 16 Kasım 2019 arasında toplam 24 HDP'li belediyeye kayyım atanmış ve 13 belediye eş başkanı da tutuklanmıştır. Bugün itibarıyla kayyım atanan belediye sayısı 28 olmuştur. Kayyımların göreve geldikten sonra ilk iş olarak belediye meclislerini fiilen feshetmeleri sonucu seçmen iradesi yok sayılmış, yerel demokrasi imkanları da tümüyle ilga edilmiştir. Başta HDP'nin eski Eş Genel Başkanları Selahattin Demirtaş ve Figen Yüksekdağ olmak üzere çok sayıda seçilmiş Kürt siyasetçinin tutuklu bulunması veya hapis cezaları ve uzak cezaevlerine sürgünler ile cezalandırılmaları adil yargılanma, seçme seçilme, örgütlenme, düşünce ve ifade özgürlüğü gibi pek çok temel hak ve özgürlüğün ihlaline yol açmaktadır.

Türkiye'nin Kuzey ve Doğu Suriye'ye yönelik operasyonuna dair Uluslararası Af Örgütü tarafından hazırlanan 1 Kasım 2019 tarihli raporda da askeri hareket kapsamında yaşanan baskının boyutunun, yetkililerin askeri operasyonları muhalif düşünceleri daha fazla ezmek ve korku salmak için bir bahane olarak kullanmaya vardıkları belirtilmiştir. Bu raporda yer verilen örnekler, terörle mücadele yasalarının, askeri hareketle ilgili her türlü eleştirel tartışmayı susturmak ve daha genel anlamda Kürtlerin hakları ve ilgili politikalara ilişkin muhalif fikirlere alan bırakmamak için istismar edildiğine; bu şekilde, barışçıl toplanma özgürlüğü, ifade özgürlüğü ve adil yargılanma haklarının ihlal edilmesiyle ülkede halihazırda hüküm süren korku ikliminin daha da derinleştiğine işaret ediyor.

Siyasi iktidarın Kürt sorununa yönelik şiddet politikalarını aynı zamanda kendi iktidarını sürdürmek için kullandığı da anlaşılmaktadır. Bu nedenle de bu sorunun çözümünün Türkiye demokrasisinin gelişebilmesi için elzem olduğunu düşünmekteyiz.

İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ

Özellikle OHAL ilanıyla birlikte siyasal iktidarın basın üzerindeki kaygı verici boyutta artan baskı ve kontrolü 2019 yılında da sürmüştür. Düşünce ve ifade özgürlüğü alanında çok ciddi ihlaller yaşanmıştır. Bu yıl içinde de gazeteci, yazar, insan hakları savunucusu vb. çok sayıda kişiye davalar açılmış, tutuklamalar olmuş, dergi ve kitaplar toplatılmıştır.

- TİHV Dokümantasyon Merkezi'nin verilerine göre 2019 yılında Kasım ayı itibarıyla cezaevlerinde 139 gazeteci ve medya çalışanı bulunmaktadır. 2019 yılının ilk 11 ayında 65 gazeteci gözaltına alındı, 19 gazeteci ise tutuklandı. 32 gazeteci hakkında soruşturma, 19 gazeteci hakkında dava açıldı. 61 gazeteci toplam 196 yıl 10 ay hapis cezasıyla, 5 gazeteci 42 bin Türk Lirası para cezasıyla cezalandırıldı. 11 gazeteci saldırıya maruz kaldı ve yabancı uyruklu 2 gazeteci sınır dışı edildi. Türkiye, Sınır Tanımayan Gazeteciler Örgütü'nün (RSF) her yıl yayımladığı Dünya Basın Özgürlüğü Endeksi'nde 180 ülke arasında 157. sırada yer aldı. 2002 yılında ise bu endeksin 99. sırasında yer almaktaydı.

Gazetecilik faaliyetleri nedeniyle yüz binlerce lira para cezası ve onlarca yıl hapis cezası tehdidi altında bulunan İHD Eş Genel Başkanı Eren Keskin başta olmak üzere birçok kişi her an hapse girme tehdidi altındadır.

11 Ocak 2016 tarihinde kamuoyuna duyurulan "Bu Suça Ortak Olmayacağız" bildirisini imzaladıkları için 784 akademisyene dava açıldı. Yargılamaların başladığı 5 Aralık 2017 tarihinden 17 Temmuz 2019 tarihine kadar, bu davaların 204'ü sonuçlanmış, tümünde akademisyenlerin 'örgüt propagandası yapmak' ya da 'örgüte yardım etmek' suçundan hapis cezaları ile cezalandırılmalarına karar verilmişti. Sonuçlanan 204 davanın 36'sında ise hükmün açıklanması geri bırakılmadı. "Bu Suça Ortak Olmayacağız" bildirisinin imzacılarından Prof. Dr. Füsun Üstel İstanbul 32. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından 4 Nisan 2018 tarihinde 1 yıl 3 ay hapis cezası ile cezalandırıldı ve bu karar 25 Şubat 2019 tarihinde İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 3. Ceza Dairesi tarafından onandı. 8 Mayıs 2019 tarihinde cezaevine giren Prof. Dr. Füsun Üstel 22 Temmuz 2019 tarihinde tahliye edildi. Anayasa Mahkemesi Genel Kurulu, aralarında Prof. Dr. Füsun Üstel'in de olduğu bildiriye imza atan bir grup akademisyenin başvurusunu 26 Temmuz 2019 tarihinde karara bağladı ve akademisyenlerin 'örgüt propagandası yapma' suçundan cezalandırılmalarının ifade özgürlüğünün ihlali olduğuna, ihlalin ortadan kaldırılması ve yeniden yargılama yapılması için karar örneğinin yerel mahkemelere gönderilmesine, başvuruculara 9 bin lira tazminat ödenmesine de hükmetti. AYM'nin bu kararının ardından 8 Aralık 2019 tarihi itibarıyla, 52'si yeniden yargılama yoluyla olmak üzere, 540 akademisyen hakkında açılan davalarda beraat kararı verildi.

İçişleri Bakanlığı 4 Şubat 2019 tarihinde yaptığı bir açıklama ile 2019 yılının Ocak ayı içinde 4 bin 718 sosyal medya hesabı ile ilgili çalışma yapıldığını ve 2 bin 111 kişi hakkında yasal işlem başlatıldığını duyurmuştu. Bu tarihten, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin Kuzey ve Doğu Suriye'ye yönelik operasyonunun başladığı 9 Ekim 2019 tarihine kadar İçişleri Bakanlığı sosyal medya hesaplarına ilişkin inceleme ve işlem bilgilerini kamuoyuna duyurmadı.

TİHV dokümantasyon Merkezinin verilerine göre, 2019 yılının ilk 10 ayında sosyal medya paylaşımları gerekçesiyle en az 1784 kişi gözaltına alındı, 336 kişi tutuklandı.

Kuzey ve Doğu Suriye'ye yönelik askeri hareketin başladığı 9 Ekim 2019 tarihinden 11 Ekim 2019 tarihine kadar geçen 2 günlük sürede, sosyal medyadaki paylaşımları nedeniyle 500'e yakın kişi hakkında İçişleri Bakanlığı tarafından işlem başlatılmıştır. Bu kişilerden 121'i ise gözaltına alınmıştır. Bu operasyonlar yaygınlaşarak ilerleyen günlerde de devam etmiştir. İHD'nin tespitlerine göre operasyonun başladığı tarihten 24 Ekim 2019 tarihine kadar geçen sürede 296 kişi gözaltına alınmış ve bu kişilerden 57'si tutuklanmıştır. Hakkında işlem yapılan kişilerden pek çoğu, öğrenci, siyasetçi veya insan hakları savunucusudur.

2019 yılının ilk 11 ayında çeşitli gerekçelerle 2 dergi, 3 gazete ve 2 kitap hakkında toplatma kararı verildi. Ayrıca, 31 Mart yerel seçimleri öncesinde HDP tarafından hazırlanan çok sayıda pankart ve afiş; HDP Hakkari milletvekili ve DTK Eş Başkanı Leyla Güven'in cezaevinde sürdürdüğü açlık grevine ilişkin afiş, pankart ve çıkartmalar; 25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü kapsamında hazırlanmış broşürler de mahkeme kararlarıyla yasaklandı. HDP tarafından hazırlanan "Kayyım Raporu" hakkında Siirt Sulh Ceza Hakimliği tarafından 14 Mart 2019 tarihinde toplatma kararı verildi.

Adalet Bakanlığı'nın verilerine göre, Terörle Mücadele Yasası'nın 6. ve 7/2. maddesi uyarınca 2013 yılında 10 bin 745 kişiye dava açılmış, bu rakam her yıl sürekli artış göstererek 2017 yılında 24 bin 585'e ulaşmıştır. 2018 istatistiklerine göre ise 46 bin 220 kişiye soruşturma açılmış, bu kişilerden 17 bin 077 kişiye dava açılmış.

Ayrıca, Adalet Bakanlığı'nın verilerine göre, Türk Ceza Kanunu'nun 314/2. maddesi –bu tür davalarda sıklıkla kullanılan bir maddedir- kapsamında kendilerine dava açılan kişi sayısı dramatik bir artış göstererek 2013 yılında 8 bin 110'dan 2017 yılında 136 bin 795'e yükselmiştir. 2018 yılında ise ayrıştırılmış veri yayınlanmamıştır. Bunun yerine 309-316. maddeleri kapsayan "Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar" toplu olarak veri paylaşılmıştır. Buna göre 456 bin 275 kişiye soruşturma açılmış, bu kişilerden 90 bin 197'sine kamu davası açılmış, 149 bin 680'ine kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar verilmiştir. Görüldüğü gibi terör örgütü üyeliği kapsamında suçlanan insan sayısında ciddi bir artış meydana gelmiştir.

Alevilerin eşit yurttaşlık hakkı talepleri 2019 yılında da karşılığını bulamamıştır. AİHM'nin zorunlu din derslerinin kaldırılması ve cemevlerinin ibadethane olarak kabul edilmesi ile ilgili kararlarının gereği yerine getirilmemiştir. Ancak 2018 yılında Yargıtay Aleviler lehine karar vermeye başlamıştır. Alevi, Hıristiyan ve Yahudiler radikal sünni ve ırkçı grupların tehdit ve nefret söylemlerine maruz kalmışlardır.

Ayrıca ifade özgürlüğü bakımından doğrudan doğruya yasaklayıcı ve cezalandırıcı hükümler içeren Cumhurbaşkanı'na hakareti düzenleyen TCK'nin 299. maddesi ile Türklüğe hakareti düzenleyen TCK'nin 301. maddesi uyarınca toplam 36 bin 664 kişiye soruşturma açılmış, bu soruşturmalar sonucunda izin verilenlerden 6 bin 131'ine kamu davası açılmış, 11 bin 337'sinde kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar verilmiştir.

Vicdani ret hakkının hâlâ tanınmaması önemli bir insan hakkı ihlali olarak varlığını korumaktadır.

Adalet Bakanlığı'nın Mayıs 2019'da açıkladığı Yargı Reformu Strateji belgesi uyarınca hazırlanan ve 24 Ekim 2019 tarihinde çıkarılan 1. Yargı Paketi'nde ifade özgürlüğünü cezalandıran kanun maddeleri ile ilgili verilecek hapis cezalarına sadece Yargıtay temyiz yolu açılmış, bu maddeler suç olarak devam ettirilmmiştir.

ÖRGÜTLENME ÖZGÜRLÜĞÜ ve İNSAN HAKLARI ÖRGÜTLERİ VE SAVUNUCULAR ÜZERİNDEKİ BASKILAR

2019 yılı da başta kurumlarımızın yönetici, üye ve çalışanları olmak üzere çok sayıda insan hakları savunucusunun BM İnsan Hakları Savunucularının Korunması Bildirgesi'nde yer alan ilkeler çiğnenerek gözaltına alındığı, tutuklandığı ve saldırıya uğradığı bir yıl olmuştur:

1 Haziran 2019 tarihi itibarıyla İHD yöneticilerine açılmış olan dava sayısı 500'den fazladır. Sadece İHD Eş Genel Başkanı Eren Keskin'e toplam 143 dava açılmıştır. Eren Keskin hakkında açılan davalardan birinde 29 Mart 2018 tarihinde, Türk Ceza Kanunu'nun 299. ve 301. maddeleri uyarınca 7,5 yıl hapis cezası ile cezalandırıldı.

İHD Malatya Şube Başkanı Gönül Öztürkoğlu 27 Kasım 2018'de gözaltına alınıp tutuklandı ve 22 Mart 2019'da tahliye edildi, İHD Bitlis eski temsilcisi Hasan Ceylan ve İHD Dersim Şube yöneticisi Özgür Ateş

hükmen tutukludur. İHD Kars Şube Başkanı Güldane Kılıç 30 Temmuz 2019 tarihinde günü tutuklandı. 29 Eylül 2019 tarihinde İHD Dersim Şube Başkanı Gürbüz Solmaz gözaltına alındı. İHD MYK üyesi, Genççağa Karafazlı 17 Eylül 2019 tarihinde uğradığı silahlı saldırı sonucu yaralandı. 27 Kasım 2019 tarihinde sabahın erken saatlerinde gözaltına alınan İHD Ankara Şube Başkanı Fatin Kanat, 29 Kasım 2019 tarihinde adli kontrol ile serbest bırakıldı.

TİHV'nin kurucuları, Başkanı, yönetim kurulu üyeleri ve gönüllülerine yönelik de en az 30 soruşturma ve dava süreci sürmektedir.

Bunun yanı sıra, TİHV ve İHD gibi insan hakları kuruluşlarının tüzel kişiliklerine yönelik hem idari hem de adli soruşturmalar söz konusudur. Türkiye'nin güneydoğusunda yer alan sokağa çıkma yasağı uygulanan yerleşim birimlerindeki ağır/ciddi insan hakları ihlallerinin belgelenmesi kapsamında TİHV, İHD, Gündem Çocuk Derneği, SES ve Diyarbakır Barosu ile birlikte Cizre ziyaretinden sonra hazırlanan rapor ile ilgili olarak başlatılan soruşturma süreçleri sürmektedir. Ayrıca, İHD'ye karşı devam etmekte olan iki ayrı soruşturma bulunmaktadır.

5 Temmuz 2017'de 8 insan hakları savunucusu ve 2 danışmanın Uluslararası Af Örgütü Türkiye birimi tarafından düzenlenen insan hakları savunucularının refahı ve güvenliği konulu atölye çalışmasına katıldıkları sırada İstanbul Büyükkada'da gözaltına alınması ile başlayan dava süreci sürmektedir.

Çağdaş Hukukçular Derneği Genel Başkanı Selçuk Kozağaçlı ile birlikte dernek yöneticisi ve üyesi çok sayıda avukat halen hükmen tutukludur.

Türk Tabipler Birliği'nin (TTB) Merkez Konseyi üyeleri ile Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu (KESK) MYK üyeleri hakkında yaptıkları açıklamalar nedeniyle açılan davalar hala sürmektedir.

Pek çok sivil toplum örgütünde kurucu üye, yönetim kurulu üyesi veya danışma kurulu üyesi olan Osman Kavala ise, 19 Ekim 2017 tarihinde gözaltına alınmış, 14 günlük gözaltı süresinin sonunda İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı'nca ifadesi alınmaksızın tutuklamaya sevk edilmiş, 1 Kasım 2017 tarihinde İstanbul 1. Sulh Ceza Hakimliği tarafından TCK'nın 309. maddesinde düzenlenen 'Anayasal düzeni ortadan kaldırmak' ve 312. maddesinde düzenlenen 'hükümeti ortadan kaldırmak' suçlarından tutuklanmıştır. Yanı sıra 16 Kasım 2018 tarihinde gözaltına alınan 13 akademisyen ve hak savunucusunun 12'si serbest bırakılırken Yiğit Aksakoğlu tutuklanmıştır. Gezi davası adıyla bilinen davada Osman Kavala ve Yiğit Aksakoğlu ile birlikte toplam 16 kişinin yargılanmasına 24 Haziran 2019 tarihinde başlanmıştır. Yiğit Aksakoğlu 26 Haziran 2019 tarihinde tahliye edilirken, Osman Kavala halen tutuklu olarak yargılanmaktadır. AİHM ise Osman Kavala'nın başvurusuna ilişkin kararını 10 Aralık 2019 tarihinde açıklayacaktır.

Özellikle bir siyasi partiye yönelik (HDP) yargı yolu ile ülke sathında yaygın ve tekrarlayan gözaltı ve tutuklamalar demokratik siyasete doğrudan müdahaledir. HDP yönetici ve üyelerine yönelik kesintisiz gözaltı ve tutuklamalar dünya rekorlarına girecek boyuta ulaşmış olup bu konuda özel rapor çalışması gerekmektedir. Özellikle de 24 Haziran 2018 ve 31 Mart 2019 seçim süreçlerinde HDP üye ve yöneticilerine yönelik gözaltı ve tutuklama uygulaması daha da artmıştır.

TOPLANTI ve GÖSTERİ ÖZGÜRLÜĞÜ

2019 yılı kural olarak barışçıl toplantı ve gösteri özgürlüğünün ortadan kaldırıldığı, ancak keyfi bir şekilde izin verildiği ölçüde istisnai olarak toplantı ve gösteri yapılabileceğinin olağan hale getirilmeye çalışıldığı bir yıl olarak yaşanmıştır. Bir başka deyiş ile 2019 yılı bir önceki yıl gibi toplantı ve gösteri özgürlüğü açısından da ihlallerin ve kısıtlamaların kural haline getirildiği bir yıl olmuştur.

- OHAL döneminde OHAL Kanunu'ndaki anti-demokratik düzenlemelerin verdiği yetki ile birçok ilin valilikleri çeşitli toplantı, gösteri ve etkinlikler için tek seferlik ve belli bir güne/eyleme yönelik veya

ardışık olarak tüm eylemleri kapsayacak şekilde yasaklama kararları almakta idiler. Her ne kadar OHAL uygulaması 19 Temmuz 2018 itibarıyla sona ermiş ise de olağanüstü haldeki benzeri uygulamalar halen sürmektedir. Bu yasaklamalar jeotermal santrallerin olumsuz etkileri ile ilgili bir toplantıdan lise ve üniversite şenliklerine, kültür sanat ve doğa festivallerinden LGBTİ+ etkinliklerine kadar büyük bir çeşitlilik göstermektedir.

- TİHV Dokümantasyon Merkezi'nin verilerine göre 2019 yılının ilk 11 ayında belli bir güne/eyleme yönelik 61 etkinlik yasaklanmıştır. Yine aynı süre içerisinde valilikler ve az sayıda olmak üzere kaymakamlıklar tarafından tüm eylem ve etkinlikler 2 gün ile 1 ay arasında değişen sürelerde en az 96 kez yasaklanmıştır. 30 Kasım 2019 itibarıyla kesintisiz eylem yasağı Van'da 1111 güne, Hakkari'de ise 255 güne ulaşmıştır.

- 2019 yılının ilk 11 ayında kolluk güçleri toplantı ve gösterilere yönelik 1274 kez müdahalede bulunmuştur. Bu saldırılar sırasında en az 69 kişi yaralanmış, 3741 kişi gözaltına alınmıştır. 35 kişi tutuklanırken 15 kişi hakkında ev hapsi, 120 kişi hakkında ise adli kontrol kararı verilmiştir.

Cezasızlıkla mücadele ve adalet arama ekseninde özellikle Cumartesi Anneleri ile Barış Anneleri'nin, kayıp yakınlarının ve insan hakları savunucularının İHD çatısı altında "Kayıplar Bulunsun Failer Yargılansın" haftalık oturma eylemleri her türlü baskı ve yasaklamaya karşı ısrarlı bir şekilde sürdürülmektedir. İnsan hakları savunucularının adalet arayışı bu şekilde kesintisiz olarak sürecektir.

Bu yasaklamalardan bazıları siyasal iktidarın zihniyet dünyasını açığa çıkaran sembolik öneme sahiptir. LGBTİ+'ların yıllardır gerçekleştirdikleri Trans ve Onur Yürüyüşleri bu yıl da birçok ilde yasaklandı. Tüm bu yasaklara ve müdahalelere karşın çeşitli illerde insanlar bir araya gelmiştir.

Adalet Bakanlığı'nın resmi verilerine göre ise 2018 yılında 2911 Sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'na muhalefet ettikleri iddiasıyla 8 bin 728 kişi hakkında soruşturma açılmış, bunlardan 4 bin 837 kişiye kamu davası açılmıştır. 2018 yılının yarısının OHAL altında geçmesine ve diğer yarısının 7145 sayılı kanunla valilere tanınan OHAL yetkilerinin kullanılmasıyla yaygın olarak yasaklamalarla geçmesine rağmen bu kadar çok kişiye dava açılması baskı ortamının ne kadar kuvvetlice uygulandığını göstermektedir.

SEÇME VE SEÇİLME HAKKI İHLALERİ

Türkiye'de seçimlerin demokratik, adil ve dürüst seçim ilkesine göre yürütülmediğine dair öteden beri yoğun eleştiriler ve gözlem raporları bulunmaktadır. Nitekim AGİT, Avrupa Konseyi Parlamenterler Asamblesi gibi resmi olarak uluslararası bağımsız seçim gözlemciliği yapan kuruluşlar ile İHD ve Eşit Haklar İçin İzleme Derneği (ESHİD) gibi ulusal düzeyde bağımsız izleme yapmak isteyen ama izin verilmeyen kuruluşların yayınladıkları raporlar bu eleştirileri haklı çıkarır niteliktedir.

31 Mart 2019 günü gerçekleştirilen yerel seçimlerle ilgili olarak İHD'nin hazırladığı seçim süreci ile ilgili raporda çeşitli tespit ve öneriler yer almıştır. Buna göre, AGİT kriterlerine göre antidemokratik bir seçim süreci yaşanmış, 31 Mart seçim sonuçları siyasi iktidar lehine değiştirilmek istenmiş, bu kapsamda İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı seçimleri yenilenmiş HDP'nin kazandığı 5 ilçe belediyesine KHK ile ihraç edilen kişilerin seçildiği bahane edilerek bu kişilerin mazbataları iptal edilip adeta belediyeye el konulmuş, seçimi ikinci sırada tamamlayan AKP'li adaylara mazbata verilerek seçim hediye edilmiş, KHK ile ihraç edilmiş belediye meclis ve il genel meclis üyelerinin mazbatalarına el konularak sonra gelen kişilerin seçildiği belirtilmiştir. Bir nevi OHAL dönemindeki kayyım uygulaması YSK eli ile sürdürülmüştür. Bütün bu anti-demokratik uygulamalara karşı muhalefet partilerinin yaptığı itirazlar kabul edilmemiş, ancak iktidar partilerinin itirazları kabul edilmiştir.

KADINA YÖNELİK ŞİDDET SORUNU

Kadınların hakları söz konusu olduğunda 2019 yine birçok hak bakımından ihlalin yaşandığı bir yıl oldu. Kadınların yaşam hakları başta olmak üzere birçok hak ve özgürlükleri engellendi.

2019 yılının ilk 11 ayında en az 305 kadın erkek şiddeti nedeniyle hayatını kaybetti. En az 46 kadın tecavüze, 204 kadın tacize, 556 kadın şiddete maruz kaldı. Resmi rakamlar ise şiddete uğrayan kadın sayısının 10 binlerle ifade edildiğini, şiddet sonucu yaşamını yitiren kadın sayısının ise daha yüksek olduğunu göstermektedir.

8 Mart Dünya Kadınlar Günü için eylem yapmak isteyen kadınlar birçok ilde yasaklama, engelleme ve müdahaleyle karşılaştılar. İstanbul'da, 2003'ten bu yana kesintisiz bir şekilde gerçekleştirilen 8 Mart Feminist Gece Yürüyüşü bu sene engellendi. 17. Feminist Gece Yürüyüşü için kadınlar İstanbul Beyoğlu'nda Fransız Kültür Merkezi önünde buluştu. Her yıl olduğu gibi İstiklal Caddesi boyunca yürümek isteyen kadınlar, polisin barikatıyla karşılaştılar. Barikat kurarak kadınları engelleyemeyen polis, gaz sıkarak İstiklal Caddesi'ndeki eylemcilere saldırdı. Kadınlar Taksim'in ara sokaklarında eylemi sürdürdü.

8 Mart 2019 tarihinde İzmir'de Ege Üniversitesi kampüsünde 8 Mart etkinliği yapmak isteyen kişilerle polis ve özel güvenlik görevlileri müdahale etti ve 9 kişiyi gözaltına aldı.

25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele ve Dayanışma Günü dolayısıyla İstanbul'un Beyoğlu ilçesinde Tünel Meydanı'nda yapılacak yürüyüş Beyoğlu Kaymakamlığı tarafından yasaklandı. Batman Belediyesi'ne ait "Şiddete karşı yaşamı savunuyoruz", "Biz kadınlar birlikte güçlüyüz" ve "Kadına yönelik şiddete hayır" sloganları yazılı olan mor renkli 4 toplu taşıma aracı 21 Kasım 2019 tarihinde polis tarafından durdurularak 'siyasi propaganda yapıldığı' gerekçesiyle trafiğe çıkması engellendi.

İstanbul Sözleşmesi Türkiye tarafından 11 Mayıs 2011 tarihinde imzalanmış ve 14 Mart 2012 tarihinde onaylanmıştır. Sözleşme'nin amacı, kadınları her türlü şiddete karşı korumak ve kadına yönelik şiddet ve ev içi şiddet önlemek, kovuşturmak ve ortadan kaldırmak; kadına yönelik her türlü ayrımcılığın ortadan kaldırılmasına katkıda bulunmak ve kadınları güçlendirme yolu da dâhil olmak üzere kadınlarla erkekler arasında maddi (fiili) eşitliği sağlamak; ev içi şiddetin tüm mağdurlarının ve kadına yönelik şiddet mağdurlarının korunması ve bunlara yardım edilmesi için kapsamlı çerçeve, politika ve önlemler geliştirmek; kadına yönelik şiddet ve ev içi şiddet ortadan kaldırma amacıyla uluslararası işbirliğini yaygınlaştırmak; kadına yönelik şiddet ve ev içi şiddetin ortadan kaldırılması için bütüncül bir yaklaşımın benimsenmesi maksadıyla kuruluşların ve kolluk kuvvetleri birimlerinin birbiriyle etkili bir biçimde işbirliği yapmalarına destek ve yardım sağlamaktır. Ancak yaşananlar bu sözleşme maddelerinin nasıl uygulanmadığını, maddelerine riayet edilmediği, kurumsallaştırılmadığını ortaya koymaktadır.

MÜLTECİLER/SİĞİNMACILAR/GÖÇMENLER

Türkiye'de 1951 Cenevre Sözleşmesi'ne koyduğu coğrafi sınırlama nedeniyle hukuki anlamda mülteci statüsü alabilmiş yalnızca 28 kişi bulunuyor. Ancak gerçek anlamıyla ele alındığında İçişleri Bakanlığı'nın son açıklamasına göre Türkiye'de toplam mülteci sayısı 4,9 milyondur. Bunun 3 milyon 634 bini geçici koruma kapsamında, 337 bini uluslararası koruma kapsamında bulunmaktadır.

Mülteciler konusunda Türkiye'nin tutumu 2019 yılında da değişmemiştir. Mültecilerin sorunlarına kalıcı çözümler üretilmemektedir; izlenen politikalar kısa vadeli ve birlikte yaşamı kolaylaştırmaktan uzaktır. Suriye'de devam eden savaş nedeniyle 2011 yılından bu yana Türkiye'ye göç etmek zorunda kalan kişilerin sayısı Türkiye'deki kayıtlı Suriyeli sayısı 21 Kasım 2019 tarihi itibarıyla toplam 3 milyon 687 bin 244 kişi oldu. Kayıtlı olmayanlar da dâhil edildiğinde tahminlere göre toplam sayı 4 milyonun üzerindedir. Bu kişiler Türkiye'de sekizinci yıllarını tamamlamış olmalarına rağmen hukuken "geçici koruma statüsü"ndedirler ve iltica hakkına erişememektedirler. Diğer hak ve hizmetler ise büyük oranda Suriye'den gelenlere odaklanmakta; sayıları yaklaşık 500 bini bulan Afganistan, İran ve Afrika ülkelerinden

gelen mülteciler göz ardı edilmektedir. Türkiye’de tüm mültecilerin içinde bulunduğu güvencesizlik hali, zorunlu olarak ülkelerinden ayrılan bu kişilerin, daha güvenli başka ülkeler aramasına neden olmaktadır.

Türkiye, Avrupa Birliği ile 16 Aralık 2013 tarihinde imzalanan “Geri Kabul Antlaşması” ile Türkiye üzerinden AB’ye düzensiz yollardan geçiş yapan ya da Türkiye üzerinden AB’ye ulaştıktan sonra bilahare düzensiz duruma düşen göçmenleri “geri kabul etmekle” yükümlü oldu. Anlaşma, Türkiye’nin güvenli üçüncü ülke olduğu varsayımına dayanmaktaydı. Bu antlaşma çerçevesindeki uygulamalara muhatap olacak göçmen ve mültecilerin uluslararası hukuk, AB standartları ve Türkiye’nin ulusal mevzuatlarından kaynaklanan haklarının korunması noktasında ciddi endişeler taşıdığımızı açıklamıştık. Bugün gelinen noktada endişelerimizin ne kadar yerinde olduğunu görmenin üzüntüsünü yaşıyoruz.

“Geri Kabul Antlaşması” da dâhil olmak üzere AB ve dünyanın diğer ülkeleri mültecileri ülkelerine kabul etmeyerek bu insanlık trajedisi doğrudan ortak olmaktadır. Güvenli olmayan deniz ya da kara yolcularında hayatlar risk altına giriyor ve insan ticareti yapan simsarların ellerinde yaşamlar yok oluyor. Kamplarda yokluk, işkence, hakaret altında yaşamlarını devam ettiriyorlar. Kentlerde ırkçılığın yeni odakları haline getiriliyorlar.

Mültecileri güvencesiz ve belirsizlik içinde bırakan yasal düzenlemeler ile hükümetin siyasi tutumundaki belirsizlikler neticesinde Türkiye’nin mültecilere yönelik izlediği politikalar, toplumsal uzlaşmaya dayalı kalıcı çözümler geliştirmekten uzak ve kısa vadeli olmuştur. Bu politikaların bir sonucu olarak son birkaç haftadır özellikle Suriyeli mülteciler üzerindeki baskıların arttığına, yaşam alanlarına kısıtlamalar getirildiğine tanıklık ediyoruz. Ayrıca birçok Suriyeli mültecinin sınır dışı edildiği, bazılarının gönüllü geri dönüş belgelerinin rızaları dışında imzalandığına dair haber ve bilgiler mevcut.

İstanbul Valiliği’nin İstanbul ilinde kaydı olmayan (diğer illere kayıtlı) Suriyeli mültecileri, kayıtlı buldukları illere geri dönmeleri için verdiği süre ve belirtilen süre sonunda geri dönmediği tespit edilenlerin, İçişleri Bakanlığı’nın talimatı doğrultusunda kayıtlı oldukları illere sevk edileceğini duyurduğu 22 Temmuz 2019 tarihli “Düzensiz Göçle Mücadele” açıklaması bu haberleri doğrular niteliktedir. İçişleri Bakanı Süleyman Soylu da konuyla ilgili yaptığı konuşmada “Türkiye bu işi kararlılıkla yürütmezse Avrupa’daki hiçbir hükümet altı ay dayanamaz. İsterlerse deneyelim” demiştir. Devletin mültecileri iç ve dış politika için araçsallaştıran bu yaklaşımı mültecilerin yaşam ve barınma haklarının ihlal edilmesine zemin sunmaktadır. Ayrıca bu açıklamalar mültecilerin güvencesizliğini pekiştirmekte, temel hak ve özgürlüklerinin göz ardı edildiğini göstermektedir. Ayrıca İçişleri Bakanı’nın “Afrika’dan gelmiş 10 liraya saat satıyor, müsaade etmeyeceğiz” söylemiyle sanki ekonomik sorunlardan mülteciler sorumluymuş gibi bir algı yaratılması kabul edilemez. İnsanların yaşamlarını sürdürebilmeleri için çalışma hakkı ellerinden alınamaz. Gereken tedbir, mültecilerin çalışma hakkının tanınması, güvenli ve emeklerinin karşılığını alabilecekleri ortamın yaratılmasıdır.

Buldukları illerin dışına çıkmaları yasak olan, birçok kısıtlılık içinde yaşamak zorunda kalan mültecilerin sorunları ortada durmaktadır. Çalışma izninin alınmasına yönelik bürokratik zorluklar ve izne sadece işveren tarafından başvuru yapılabilmesi, mültecilerin yıllardır kayıtsız ucuz işgücü olarak çalışmasını beraberinde getirmektedir. Pratikte bu haktan faydalanamayan mülteciler, kendilerine çalışma alanları açmaya çalışmaktadırlar. İnşaatlarda, merdiven altı imalathanelerde, tarım sektöründe, küçük ölçekli sanayide kayıt dışı ve güvencesiz olarak çalışmaktadırlar. Eğitim hakkına çok sınırlı erişebilmekte, sağlıklı barınma imkanlarından yoksundurlar; tedavi olanakları insan onuruna yakışır düzeyde değildir ve çoğu bu kısıtlı imkanlara dahi nasıl ulaşacağını bilmemektedir. Birçok alanda ırkçı ve ayrımcı uygulamalara maruz kalmaları da sosyalleşme olanaklarını sınırlamaktadır. Kız çocukları erken yaşta evliliklere zorlanmakta ve istismara karşı savunmasız hale getirilmektedir. Çocuk işçilik de mülteci ve sığınmacıların karşılaştığı en önemli sorunlardan bir diğeridir.

Unutulmamalı ki İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 14. maddesine göre "herkesin zulüm altında başka ülkelere sığınma ve sığınma olanaklarından yararlanma" hakkı bulunmaktadır. İnsan yaşamı ve doğuştan gelen hakları Türkiye'nin de taraf olduğu sözleşmelerle garanti altına alınmıştır. Mülteciler ve sığınmacılar açısından en temel koruma, Türkiye'nin 1961'de taraf olduğu Birleşmiş Milletler Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesi'dir. Sözleşmenin 33. maddesi ile düzenlenen "Geri Göndermeme" ilkesi hayati öneme sahiptir ve Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nda da yer almaktadır. Bu ilke doğrultusunda ülkesindeki tehlikenin ortadan kalktığı ispatlanmadan, mültecilerin geri gönderilmemesi gerekmektedir.

Mültecilerin siyasetçiler tarafından iç politika malzemesi yapılması, uluslararası arenada tehdit unsuru olarak kullanılması kabul edilemez. Suriyeli mültecilerin yanı sıra Afganistan, Irak, İran ve Afrika'nın farklı ülkelerinden gelen mültecilerin de sınır dışı edilmeleri hak ihlallerinin yaşanmasına, yaşam kayıplarına neden olacağından sınır dışı işlemlerine ve baskılara derhal son verilmelidir. Mültecilerin yaşam alanları ve doğuştan gelen hakları koruma altına alınmalı, bir arada yaşama yönünde hak temelli politikalar geliştirilmelidir. Toplum manipüle eden ayrımcı söylem ve uygulamalardan biran önce vazgeçilmeli ve mültecilerin kendi rızaları dışındaki tüm uygulamalara acilen son verilmelidir.

Mültecilerin sorun yaşadığı önemli konulardan biri de Geri Gönderme Merkezleri'dir (GGM). Başta avukata erişimin önemli bir sorun olduğu GGM'lerde uzun kalış süreleri ve yetersiz bilgilendirme, burada kalan kişileri ciddi bir belirsizliğe sürüklemektedir. Bu durum, mültecileri istemedikleri halde ülkelerine "gönüllü geri dönüş" itmektedir. Bu dönemde ulusal medya ve sosyal medyada mültecilere yönelik ayrımcılığın ve nefret söyleminin önemli ölçüde arttığı görülmektedir. Takip eden dönemde de muhalefet partilerinin, iktidara yönelik eleştirilerinde mültecilerin Türkiye'deki varlığının önemli bir yer tuttuğu görülmektedir.

EKONOMİK VE SOSYAL HAKLAR

OHAL KHK'ları ile kamudan (135 bin) ve özel sektörden ihraç edilip işsiz bırakılan 200 bin civarında emekçinin aileleri ile birlikte yaklaşık bir milyon insan açlığa mahkûm edilmiştir. Sivil ölüm diye tabir edebileceğimiz ihraçlar çok ağır bir ekonomik ve sosyal hak ihlali oluşturmaktadır. OHAL Komisyonu'nun bu hali ile çözüm üretmesi mümkün değildir. Bütün ihraçların tek bir KHK ile geri alınıp kurumların kendi içinde disiplin soruşturma süreçlerinin işletilerek darbe teşebbüsü ile ilişkili olanların tespiti yapılabilir. İhraçlarda "iltisak" kavramının kullanılmasının tamamen hukuka aykırıdır. Bu nedenle OHAL gerekçesine bağlı olarak sadece darbe teşebbüsü hususu araştırılarak karar verilebilir.

OHAL koşullarında kısıtlı olan işçi hakları daha da geriye gitmiştir. Yapılabilecek bazı grevler ertelenerek Türkiye'de fiili grev yasakları dayatılmıştır. Emekçilerin hak arama eylemleri kriminalize edilerek işçiler üzerinde yargı baskısı kurulması siyasi iktidarın ekonomik ve sosyal haklardan ne kadar çok uzaklaştığını göstermektedir.

İşçi katliamlarının sayısının giderek artması ise oldukça vahimdir. İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Meclis'inin verilerine göre iş kazaları/cinayetleri sonucu Türkiye'de 2019 yılının ilk 11 ayında en az 1606 işçi iş cinayetlerinde yaşamını yitirdi. Ölen işçilerin sadece birinin sendikalı olduğunu da belirtmek isteriz. Son yıllarda iş kazası adı altında yaşamını yetiren işçi sayısında sürekli yükseliş vardır. Geçim sıkıntısı ile intihar vakalarında da ciddi bir artış eğilimi gözlemlenmektedir. Türkiye'de intiharların önemli nedenlerinden birisi geçim sıkıntısıdır. TÜİK'in ilgili istatistiklerinde "intihar nedeni" olarak "geçim zorluğu" ölçütü incelendiğinde AKP'nin iktidarda olduğu 2002 ile 2018 yılları arasında 4 bin 481 kişinin intihar ettiği ortaya çıkmaktadır.

Kamu veya özel sektörde ilk defa işe girecekler bakımından ise dayatılan güvenlik soruşturmaları sonucu on binlerce kişi işe başlatılmamıştır. Yalnız sağlık alanında yaklaşık yüzlerce yeni mezun hekim işe başlatılmamıştır. OHAL döneminde 29 Ekim 2016 tarihinde çıkarılan 676 sayılı KHK ile getirilen

atamalarda “güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yapılması şartı”, Anayasa Mahkemesi’nce Anayasa’ya aykırı bulunarak iptal edildi. Kararın gerekçesinde, güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması kapsamında özel bilgilerin alınması, kaydedilmesi ve saklanması, özel hayata saygı hakkına sınırlama olarak değerlendirildi. Kararda ayrıca, düzenlemenin kamu makamlarının tedbir uygulama ve özel hayatın gizliliğine müdahale sınırlarını açıkça göstermediği ifade edildi. Bu yetkinin kötüye kullanılabileceği de vurgulandı. Anayasa Mahkemesi’nin kararının ivedilikle uygulanmasını ve mağduriyetlerin giderilmesini talep ediyoruz.

Ekonomik krizin etkisi ile işsizlik giderek artmakta ve buna bağlı olarak yoksulluk yaygınlaşmaktadır. İnsan haklarının amacı insanlığı korkudan ve yoksulluktan kurtarmaktır. Bu nedenle önümüzdeki dönem ekonomik ve sosyal hak alanında daha fazla mücadele edilmesi gerekmektedir.

Son söz yerine; insan eliyle gerçekleştiği için önlenbilir olan Türkiye ve dünyadaki bu kötücül sürecin son bulması ve barışçıl, demokratik, insan haklarına dayalı bir ortak yaşam idealini geliştirmek için çok daha fazla çaba göstereceğimiz aşikârdır.

İnsan Hakları Derneği

Türkiye İnsan Hakları Vakfı